

Universal Journal of Theology

e-ISSN: 1304-6535

Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 1, Yıl/Year: 2021 (Haziran/June)

HZ. MUHAMMED'İN (s.a.v) HAYATINDA YOLCULUK VE UYULMASI GEREKEN PRENSİPLER

*Journey In The Life Of The Prophet Mohammad (Peace be upon Him) And
Principles To Be Followed*

Necati AYKON

Dr. Öğretim Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam
Tarihi ve Sanatları Bölümü, Siyeri Nebi ve İslam Tarihi Anabilim Dalı
Asst. Prof., Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty Of Theo-logy, Department
of Islamic history and arts, Burdur/Turkey

naykon@mehmetakif.edu.tr

<http://orcid.org/0000-0003-3853-0552>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi/Date Received: 08/04/2021

Kabul Tarihi/Date Accepted: 05/05/2021

Yayın Tarihi/Date Published: 30/06/2021

Atıf/Citation: Aykon, Necati. "Hz. Muhammed (s.a.v)'in Hayatında Yolculuk ve Uyulması Gereken Prensipler". *Universal Journal of Theology* 6/1 (2021): 135-153.

Hz. Muhammed (s.a.v)'in Hayatında Yolculuk ve Uyulması Gereken Prensipler

Öz

Sosyal bir varlık olan insanın bir takım ihtiyaçları vardır. Yolculuk da insan hayatının bir vazgeçilmezidir. Bu yolculuklar pek çok amaca yönelik olarak yapılır. Her ne surette yapılırsa yapılsın hedefin Allah'ın rızası olması teşvik edilmiştir. En büyük yolculuğu da gönderildiği dünyadan tekrar Rabb'ine dönmektedir. Nitekim şu ayet bu gerçeği ortaya koymaktadır. "Şüphesiz Allah'tan geldik, yine O'na döneceğiz." İnsan akıllı bir varlık olmasına rağmen kendi haline bırakılmamış, hayatının düzenli olması için yol gösterici olarak peygamberler gönderilmiştir. Bu yol göstericilerin içinde en güzel örnekleri üzerinde taşıyan Hz. Peygamber'dir. Bir Müslüman hayatının her yönüyle onu örnek almak durumundadır. Çünkü O'nun yaşayışı Kur'an'dır. Bu yaşayış gereği Hz. Peygamber, Taif'e İslâm'a davet ve Mekkeliler'e karşı ittifak arayışı, Mekke'de görev yapma imkanı kalmadığından Medine'ye hicret ve Medine döneminde gerekli hallerde cihad gibi sebeplerle yolculuğa çıkmıştır. Bu yolculuklarındaki bir takım davranışlarıyla ümmetine örnek olmuştur. Hz. Peygamber, yolculuğa dua ile başlamış, yolculuk esnasında fikirle, zikirle meşgul olmuş, kendini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmamış, yardım isteyenlere yardım etmiş, yolculuğa Perşembe günleri çıkmayı prensip edinmiş, yolculuk esnasında çevreden yararlanmayı tavsiye etmiş, ansızın dönmeyi uygun görmemiş, dönünce de mescide uğrayıp iki rek'at namaz kıldıktan sonra yine dua ederek evine dönmüştür. Yolculuğun birçok faydası vardır. Bilgi için dışarı çıkanların bilgisini artırır ve yeni ufuklar açar. Ticaret yapanların mallarını artırır. Geziye gidenlerin gönlünü ferahlatır ve derlerinden kurtulmalarına yardımcı olur. Ahlak ve görgü düzeyini yükseltir. Ahlaklı insanlarla arkadaşlık kurma ve yeni arkadaşlar edinme fırsatı kazanır. Yola çıkanların yardımcısı Allah'tır; niyeti iyi olduğu sürece. Bu çalışmada O'nun yolculuk esnasında hangi prensipleri ortaya koyduğu ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Yolculuk, Dua, Rasûlullah, Prensipler

Journey In The Life Of The Prophet Mohammad (Peace be upon Him) And Principles To Be Followed

Abstract

As a social being, human beings have a number of needs. Travel is also an indispensable part of human life. These journeys are made for many purposes. No matter how it is done, purpose is encouraged to be God's approval. His greatest journey is to return to his Lord from the world he was sent to. As a matter of fact, the verse below reveals this fact. "We certainly came from Allah, we will return to Him again." Although man is an intelligent creature, he was not left alone and prophets were sent to his life in turn. Carrying the best examples of these guides, Hz. Prophet. A Muslim has to follow him in every aspect of his life. Because his life is the Quran. In line with this life, the Prophet went to Taif to invite Islam and seek alliance against the Meccans. Since he did not have the opportunity to serve in Mecca, he migrated to Madinah and traveled during the Medina period for reasons such as jihad. He set an example for his ummah with some of the actions he made during these journeys. Hz. The Prophet started his journey with prayer, engaged in prayers such as ideas and dhikr during the journey, did not care about things that did not concern him, helped those who asked for help, made it a principle to go on a journey on Thursdays and gave advice. He took advantage of the environment during the journey and did not find it appropriate to return suddenly. After returning, he stopped by the mosque, prayed for two rak'ahs and then returned home by praying. Travel has many benefits. It increases the knowledge of those who go out for knowledge and opens new horizons. It increases the goods of those who trade. It refreshes the hearts of those who go for a trip and helps them get rid of their troubles. It increases the level of decency and manners. It gains the opportunity to make friends with moral people and to make new friends. The helper of those who set out is God; as long as his intention is good. In this study, it has been tried to express which principles he put forward during the journey.

Keywords: The Prophet, Journey, Prayer, Messenger of God, Principles

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, hemcinslerini görmek, onlarla tanışmak, anlaşmak, anlaşamadığında savaşmak, kendi doğrularını başkalarına aktarmak, birbirleriyle çeşitli sahalarda yarışmak tutkuları ile donatılmış bir varlıktır. O, bu tutkularını gidermek için çok ağır meşakatlere katlanma pahasına bile olsa çok uzun yolculuklara çıkmaktan geri kalmamıştır. Yolculuk, ilk insanın yeryüzüne inişi demek olan hayat yolculuğu ile başlamış ve insanla özdeşleşmiş, sonuçta insanoğlunun hayatının vazgeçilmez bir parçası olmuştur.¹ İnsan hareketli bir varlık olduğu için hayatının büyük bölümünde herhangi bir sebeple ya kısa süreli, ya da uzun süreli yolculuklar yapmak durumundadır. Önemli olan yapılan yolculukların belli bir gayesinin olması ve en önemlisi de Allah rızasına uygun düşmesidir.² Yolculuk, yola gitme, ülke içinde bir yerden bir yere veya ülkeler arasında gidip gelme, seyahat, seyir, sefer³ anlamlarına gelmektedir. Göçebe topluluklar hem kendileri hem de hayvanları için sulak ve otlak alanlar aramak için sık sık yer değiştirmek zorunda kalmışlardır. Toplumlar yerleşik hayata geçinceye kadar bu böyle devam etmiştir. Günümüzde bazı bölgelerde yaz ve kış aylarında buna benzer yolculukların yapıldığı görülmektedir

Bunun yanı sıra yolculuklar ticaret, askeri, ilim, dini görevleri yerine getirme, akraba ziyareti vs. gibi pek çok nedenlerle yapılmaktadır. Yolculuk konusunda Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda insanın ilk yolcuğu içinde yaratılmış olduğu cennette yaptığı bir hata yüzünden cennette yaşamayı değerlendiremediği için dünyaya indirilmek suretiyle gerçekleşmiştir.⁴ Bunun yanında Kur'an'da yolculuk daha çok ibret almak amacıyla yolculuk yapılması tavsiye edilmiştir:

"De ki: "Yeryüzünde dolaşın da suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bakın."⁵

"(Yine) onlar, yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğuna bakmadılar mı? Onlar kendilerinden daha kuvvetli idiler. Yeryüzünü sürüp işlemişler ve orayı kendilerinin imar ettiğinden daha çok imar etmişlerdi. Onlara da peygamberleri apaçık deliller getirmişlerdi. Allah onlara asla zulmediyor değildi. Fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı."⁶

¹ Ali Akpınar, "Seyahatin Önemi, Amacı ve Hikmeti" *Din ve Hayat*, İstanbul, TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi, sayı: 7, yıl: 2009, s. 11.

² Mustafa Gündoğdu, *O'nun Gibi Yaşamak*, İstanbul, Işık Yayınları, 2011, s. 211.

³ Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul, İz Yayıncılık, 1996, s. 1149.

⁴ el-Bakara, 2/30-39.

⁵ en-Neml, 27/69

⁶ er-Rûm, 30/9.

Ayrıca Kur'ân'da Allah rızası için yolculuk yapanlar övülmektedir.⁷ Kur'ân'la müeyyed olan Hz. Peygamberin hayatı belli bir düzen içindedir. Bu hayatı kendisini terbiye eden yüce Yaraticının kontrolündedir. Yüce bir ah-laka sahip olduğu⁸ için her hareketi inananlar için en güzel örnekleri ihtiva etmektedir.⁹ O'nun üsve-i hasene olmasından dolayı yolculukları da bu örneklige dâhildir. Bu düşünceden hareketle Hz. Peygamber de yolculuk yapmayı tavsiye etmektedir: "Seyahat ediniz ki sıhhat bulasınız."¹⁰

Yolculuk o kadar önemlidir ki İlim öğrenmek amacıyla çıkan kimse evine dönünceye kadar Allah yolunda olduğu, eğer ölecek olursa şehit olacağı müjdesi de verilmektedir.¹¹

Daha sonra Mekke toplumu ticaretle uğraşan bir topluluk olduğu için güven içinde yaz ve kış seferleri yaparlardı.¹² Hz. Peygamber de yolculukla daha çocukluk döneminden itibaren tanışmıştır. İlk yolculuğu daha süt emen bir bebek iken iyi bir Arapça öğrenmek, Mekke'nin sıkıcı havasından uzaklaşmak ve daha sağlıklı bir bünyeye sahip olmak için Benî Sa'd yurduna sü-tannesini Halime'nin kucağında olmuştur. Dört sene kadar burada kaldıktan sonra annesine teslim edilmiştir. İkinci yolculuğunu altı yaşında iken hiç görmediğini babasının mezarını ve akrabalarını ziyaret etmek amacıyla Medine'ye yapmıştır. Bu yolculukta yanında annesi ve dadısı Ümmü Eymen bulunmaktadır. Ancak bu yolculuğun dönüşünde annesini Ebvâ Köyü'nde kaybetmiş, yolculuğun geri kalanını dadısı ile birlikte yapmıştır. On iki yaşında iken amcası Ebû Tâlib ile Şam, on yedi yaşında iken de diğer bir amcası Zübeyr ile Yemen tarafına ticaret amaçlı yolculuklar yapmış, bu yolculuklarını daha sonra gençlik döneminde devam ettirmiştir. Bu yolculuklarda ticaret adabını en güzel şekilde öğrenmiş ve uygulamış, dürüst bir tüccar olduğu için Hz. Hatice tarafından evlilik teklifi ile karşılaşmıştır.¹³

Risaletle görevlendirildiği dönemde Mekke çevresinde kurulan panayır-ları tebliğ amacıyla ziyaret etmiştir. Bu dönemde görülen en uzak yolculuğu Mekke'de görevini yerine getiremez olunca hem İslâm'ı tebliğ etmek, hem de Mekke toplumuna karşı kendine yeni bir koruyucu bulabilmek amacıyla yanında, o dönemde evlat edindiği Zeyd b. Hârise olduğu halde Tâif'e yaptığı

⁷ et- Tevbe, 9/112.

⁸ el-Kalem,68 /4.

⁹ el-Ahzâb, 33/21

¹⁰ Ahmed, *Müsned*, II, 380, (H. No: 8932).

¹¹ Tirmizî, *İlim*, 2, (H. No: 2647).

¹² el-Kureyş,106/1-4

¹³ İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Beyrût: Dâru Sâder, ts., I, 120 vd. Hüseyin Algül, *İslam Tarihi*, İstanbul: Bahar Yayınları, I, 174.

yolculuktur. Burada bir aya yakın bir zaman kalmasına rağmen istediği yönde bir sonuç alamadığı gibi bir de taşlanarak geri dönmek zorunda kalmıştır.¹⁴

Risâleti tebliğ ve yeni bir koruyucu arayışları yine panayırlar ve hac amacıyla Mekke'ye ve Mekke çevresine gelen kabilelerle devam etmiş, onun üzerinde kabile ile görüşmesine rağmen hiç birinden olumlu bir sonuç alamamıştır. Ancak umutla yolculuğunu sürdürmüş, Medine'den gelen altı kişinin davetini kabul etmesiyle kendileriyle ittifak edecek bir grup bulmasıyla yeni bir ufuk açılmıştır. Bu altı kişi ona yardım etme hususunda bu yıl kendilerine izin verilmesini, gelecek yıl tekrar görüşerek bu konuyu aydınlığa kavuşturmayı teklif etmişlerdir. Netice itibariyle altı kişi, ertesi yıl on iki, bir sonraki yıl yetmiş iki kişi olarak gelmişler ve Medine'nin İslâm daveti için uygun hale geldiğini ifade ederek Hz. Peygamber'i Medine'ye davet etmişlerdir.

Daha önce ticaret, risâlet tebliği arayışı için yapılan yolculuklardan sonra kendisine izin verilmesiyle adına Hicret denilen tarihteki en önemli yolculuğuna çıkmıştır. Bu yolculuk sonucunda ulaştığı Medine onun davetinin devletleştiği yerdir. Buradaki yolculukları ise çoğunlukla; Bedir, Hayber, Tebük gibi gazvelerle Hudeybiye anlaşması, kaza umresi ve veda haccı gibi cihad ve dinî amaçlara yönelik olmuştur. Bunun yanı sıra sahabesi de bazen ticaret gibi kendi istekleriyle bazen de seriyye, çevre kabilelere İslâm'ı anlatma veya davet mektupları götürme, zekât toplama gibi görevlerle onun isteği ile ayrıca yolculuklara çıkmışlardır. Bütün bu yolculuklarda, yolculuk olgusu için ortaya çıkan özellikler, kurallar ve prensipler söz konusudur. Şimdi bu kuralları ve prensipleri kısaca açıklamaya çalışalım:

1. Yolculuğa Çıkarken Dua Etmek

Yolculuk Hz. Peygamber dönemi düşünüldüğünde başlı başına bir sıkıntıdır, zahmettir, eziyettir. Günümüzde de ulaşım vasıtaları ne kadar kolaylaştırırsa kolaylaştırın yine de aynıdır; bir takım sıkıntıları beraberinde getirmektedir. Tedbir almak, yolculuğa hazırlıklı çıkmak her zaman tavsiye edilen bir davranıştır. Akabinde dua etmek, Allah'a tevekkül etmek istenmektedir. Çünkü dua mü'minin silahıdır, zırhıdır.¹⁵

Hz. Peygamber yolculuğa çıkacağı zamanda bineğinin üzerine binip iyice yerleştikten sonra üç kere tekbir getirir, akabinde:

¹⁴ İbn Sa'd, I, 210-212; İbn Hişâm, Abdülmelik b. Hişâm, *Es-Sîretü'n-Nebeviyye*, tah: Mustafaes-Sekâ vdğ. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife ts., I-II, 419-420; Taberî, *Târîhu'r-Rusûl ve Mülûk*, Tah: Ebu'l-Fazl İbrahim, Kahire, 1967, II, 229 vd.

¹⁵ Hâkim, Duâ 12, (H. No: 1812); Heysemî, Ed'ıye, 5, (H. No: 17153).

"Bunu hizmetimize veren Allah'ın şanı yücedir. Bunlara bizim gücümüz yetmezdi. Şüphesiz biz Rabbimize döneceğiz,"¹⁶ ayetini okur ve arkasından da şöyle dua ederdi:

" Allah'ım! Biz, bu yolculuğumuzda senden iyilik ve takva, bir de razı olacağın ameller işlemeyi nasip etmeni dileriz."

" Allah'ım! Bu yolculuğumuzu kolay kıl ve uzağımı yakın et."

" Allah'ım! Yolculukta yardımcı, çoluk çocuğu koruyucu sensin."

" Allah'ım! Yolculuğun zorluklarından, üzücü şeylerle karşılaşmaktan ve dönüşte malımızda, çoluk çocuğumuzda kötü haller görmekten sana sığıyorum."

Yine yolculuktan döndükten sonra aynı duayı yapar ve şunları da arkasına eklerdi:

" Biz yolculuktan dönen, tövbe eden, kulluk yapan ve Rabbimize hamd eden kişileriz."¹⁷

H. Peygamber, bineğine iyice yerleştikten sonra şu ayeti de okumuştur:

"(Bindiğimiz bu vâsitanın) gitmesi de durması da Allah'ın ismiyledir. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayan ve çok merhamet edendir."¹⁸

Nitekim kavmi tarafından ölüm emri çıkarılınca doğup büyüdüğü vahyin ilk indiği Mekke'yi terk ederken de Rabbinin diliyle şöyle dua etmişti:

"Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi sağla; çıkacağım yerden de doğrulukla çıkmamı sağla. Bana tarafından, hakkıyla yardım edici bir kuvvet ver."¹⁹

Buna ek olarak yine Kur'ân'ın diliyle H. Nûh'un yaptığı: " Rabbim! Beni bereketli bir yere indir. Sen iskân edenlerin en hayırlısısın."²⁰ Ve yine sıkıntılı bir yolculuktan sonra Medyen topraklarına ulaşan H. Mûsâ'nın yaptığı: " Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her türlü hayra muhtacım."²¹ Bu ve benzeri dualar da yolculuk başlamadan veya yolculuk esnasında yapılabilir.

2. Yolculuğa Çıkacaklara Öğüt Vermek ve Dua Etmek

Kişi kendisi yolculuğa çıktığı gibi bazen de tanıdığı bir kişi yolculuğa çıkabilir. Bu nedenle yolculuğa çıkacak kişi tanıdıklarıyla vedalaşırken helalleşir ve dua ister.

¹⁶ ez-Zuhruf, 43/13-14

¹⁷ Müslim, Hac, 425, (H. No: 3275); Ebû Dâvûd, Cihâd, 72, (H. No: 2599).

¹⁸ el-Hûd, 11/41.

¹⁹ el-İsrâ, 17/80.

²⁰ el-Mû'minûn, 23/29

²¹ el-Kasas, 28/24.

Bir adam, yolculuğa çıkmadan önce Hz. Peygambere gelip:

“Yâ Rasûlallah! Yolculuğa çıkmak istiyorum, bana ne tavsiye edersin?” dediğinde Hz. Peygamber: “Allah’a karşı saygılı ol ve her tepeye çıktığında Allahü Ekber! diyerek tekbir getir,” diye öğüt verdi. Adam gittikten sonra da arkasından şöyle dua etti: “Allah’ım! Ona uzakları yakın et ve bu yolculuğu ona kolay kıl”.²²

Hz. Peygamber, yolculuğa çıkan kimseye Allah’ı hatırlından çıkarmamasını, ona karşı olan görevlerini unutmamasını, ibadet ve taat gibi hususlarda gevşeklik göstermemesini, onun nezdinde yaratıklara karşı da kusur etmemesini öğütlemiştir. Arkasından da uzakların yakın olması ve yolculuğun kolay olması için dua etmesi o kişiye verilecek en güzel hediyedir.

Yine bir başka sahabe Hz. Peygambere geldi ve: “Ey Allah’ın Rasûlü! Bir yolculuğa çıkmak istiyorum, bazı azık ver yani dua et,” dedi. Hz. Peygamber: “Allah sana takva azığı versin,” buyurdu. Sahabe: “Arttır,” dedi. Hz. Peygamber: “Allah günahlarını bağışlasın.” Sahabe gene: “Arttır,” dedi. O da: “Her nerede olursan hayır işlemeyi Allah sana kolay kılsın.”²³

Sadece yolculara dua etmek değil aynı zamanda yolculardan da dua istemek peygamberî bir yoldur. Umreye gitmek için izin isteyen Hz. Ömer’e Hz. Peygamber: “Duanda bu kardeşini de unutma, ona da yer ver,” buyurmuştur. Bu da gösteriyor ki Allah katında duası makbul olan üç kişiden biri de yolculardır.²⁴

Yine Hz. Peygamber askerini uğurlarken onlara veda ederken şunları söylüyordu: “Dininizi, ailenizi (ve geriye bıraktığınız mal ve mülkünüzü) ve amelinizin akıbetlerini Allah’a ısmarlıyorum.”²⁵

Peygamberini adım adım takip eden sahâbelerden biri olan Hz. Ömer’in oğlu Abdullah da yolculuğa çıkmak isteyen kimseye: “Bana yaklaş, Rasûlül-lah’ın bize veda ettiği gibi sana veda edeyim,” der ve yukarıdaki sözleri tekrar ederdi.²⁶

3. Yolculukta Mâlayânî İşlerle Uğraşmamak, Zikirle Fikirle Meşgul olmak.

Hz. Peygamber hayatının her anını değerlendiren, fırsat buldukça da bunu ibadete çeviren bir özelliğin sahibiydi. Yolculuğu esnasında da bunu bazen gizli bir şekilde, bazen de açık bir şekilde yapmak suretiyle ashabına da örnek

²² Tirmizi, Deavât, 45, (H. No: 3445); İbn Mâce, Cihâd, 8, (H.No: 2771).

²³ Tirmizî, Deavât, 44, (H. No: 3444); Dârimî, İsti’zân, 41, (H. No: 2875).

²⁴ Tirmizî, Birr, 7, (H. No: 1905).

²⁵ Ebû Dâvûd, Cihâd, 73, (H. No: 2601).

²⁶ Ebû Dâvûd, Cihâd, 73, (H. No: 2600); Ahmed, Müsned, II, 7, (H. No: 4528); 25, (H. No: 4781); 38, (H. No: 4957).

olmuştur. Bunu davranışını Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'tan öğreniyoruz: Peygamber ve askerleri, tepelere, yüksek yerlere çıktıklarında "Allâhu Ekber" diye tekbir getirirler, düzlüklere indiklerinde de "Sübhânellah" diyerek tesbih ederlerdi.²⁷

Yine Abdullah'ın anlatımına göre Hz. Peygamber hac veya umreden dönerken yokuş çıkarken ve yüksek yerlere çıktığında üç kere Tekbir getirir, ardından: " Allah'tan başka ilah yoktur, O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, Hamd de O'na mahsustur. O, her şeye gücü yetendir. Biz yolculuktan dönen, tövbe eden, kulluk yapan ve Rabbimize hamd eden kişileriz. Allah verdiği sözü yerine getirdi, kuluna yardım etti ve o toplulukları hezimeteye uğrattı ve perişan etti." buyururdu.²⁸

Hz. Peygamber, her hareketinde olduğu gibi yolculuğunda da itidali yani orta yolu hep muhafaza etmiş, kesinlikle aşırıya kaçmamıştır. Bu konuda ashabını da sık sık uyarmıştır. Bu uyarı Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den öğreniyoruz:

"Biz bir yolculukta Rasûlullah ile birlikte idik. Tepelere çıktıkça 'Allâhü Ekber, Lâ ilâhe illallâh' diye yüksek sesle tekbir ve tehlil getiriyorduk. Bunun üzerine Rasûlullah: **'Ey Müslümanlar! Kendinizi zorlamayın. Zira siz sağıra veya burada olmayan birine seslenmiyorsunuz. Allah dâima sizinle beraberdir, iştir ve size sizden daha yakındır,**²⁹ buyurdu."³⁰

4. Yolculuğa Çıkmadan Önce Bela ve Musibetlere Karşı Allah'a Sığınmak

Yolculuk bir takım sıkıntılardan uzak değildir. İnsan her an olumlu olumsuz bir durumla karşılaşabilir. Kişiye düşen tedbirini almak, sonra da Allah'a tevekkül etmektir. Hz. Peygamber yolculuğa çıkarken yolculuğun güçlüklerinden, sıkıntılarından, üzücü manzaralarla karşılaşmaktan, iyi iken kötü olmaktan, mazlumun bedduasından ve dönüşten mal ve çoluk çocuğunu kötü hallerde bulmaktan Allah'a sığınır.³¹

²⁷ Ebû Dâvûd, Cihâd, 72, (H. No: 2599).

²⁸ Buhârî, Cihâd, 133, (H. No: 2995); Müslim, Hac, 428, (H. No: 3278). Hac ve umre için yolculuk yapanların Mekke ile Medine arasındaki otobanda yol kenarlarında gördükleri tekbir, tehlil, tahmid, zikir gibi hatırlatıcı levhalar bulunmaktadır. Bu hadisin bir uygulaması olması babından güzel bir örnek olarak karşımızda durmaktadır.

²⁹ Buhârî, Cihâd, 131, (H.No: 2992); Müslim, Zikir, 44, (H. No: 6862).

³⁰ Bu ümmet vasat, yani orta yol da olan aşırıya gitmeyen bir ümmet olarak yaratılmıştır. Bu sebeple yaptığı her işte dengeli olması, aşırıya kaçmaması tavsiye edilmiştir. Konu için bkz. el-Bakara, 2/143.

³¹ Müslim, Hac, 426, (H. No: 3276); Tirmizî, Deavât, 4, (H. No: 3438); Nesâî, İstiâze, 41-42, (H. No: 5499, 5500, 5501, 5502, 5503; İbn Mâce, Duâ, 20, (H. No: 3888).

Hz. Peygamber yolculuklarında **“Ey yeryüzü! Benim Rabbim de senin Rabbin de Allah’tır. Senin ve sendekilerin şerrinden, sende yaratılanların ve üzerinde dolaşıp duranların şerrinden Allah’a sığınırım. Aslanın, büyük yılanın, diğer yılan ve akreplerin şerrinden, burada yaşayanların, doğuran ve doğanların şerrinden Allah’a sığınırım.”**³² diye duâ ederdi. Ayrıca şerlerden muhafaza etmesi için Allah’a iltica edilmesini tavsiye ederek:

“Kim bir yerde konaklar da sonra: ‘Yarattıklarının şerrinden Allah’ın mükemmel kelimeleri (âyet, sıfat ve isimleri)ne sığınırım,’ derse, konakladığı o yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar veremez.”³³ buyururdu.

Yolculuğun bir takım sıkıntılardan uzak olmadığını yukarıda ifade etmiştik. Her an bir sıkıntı ile karşı karşıya kalmamız mümkündür. O sebeple Hz. Peygamber bu konuda da bize örnekliğini açıkça göstermiştir.

5. Yola Çıkma Zamanı

Müslümanın günü sabah namazıyla başlar. Namazını kılar, duasını, zikrini yapar ve güne başlar. Eskilerin deyimiyile erken kalkan yol alır. Sabah erken saatlerde başlanan işin bereketinin bir başka olduğu ifade edilmiştir. Bunu yine Hz. Peygamber’in davranışlarından öğreniyoruz.

Hz. Peygamber: “Allah’ım! Ümmetimin erkenden başladıkları işlerini bereketli kıl,” diye dua ederdi. Askeri birliği ve orduyu savaşa gönderirken sabahleyin erkenden gönderirdi.³⁴

Bununla yola çıkanların hem berekete kavuşması, hem de güneş tepeye çıkıp sığağa kalınarak eziyet çekilmemesi amaçlanmış olmalıdır. Çünkü İslâm’da zarar vermek de yoktur, zarar görmek de yoktur.³⁵ Kişilerin menfaati ön plandadır. O, ümmetine düşkün olan,³⁶ onlara zarar gelmesine azla razı olmayan bir peygamberdir.³⁷

Erken saatte çıkılması olayı sadece sefere giden orduya has bir olay değildir. İlim için, ticaret için, ibadet için, hatta gezmek için bile olabilir. Çünkü güne erken başlamak vaktin çok olması demektir. Daha fazla zaman demektir. İlim öğrenen bir fazla bilgi elde edecektir. İbadet eden daha fazla ibadet edecektir. Gezmeye giden daha fazla yerler görebilecektir. Ticaret yapan da

³² Ebû Dâvûd, Cihâd, 75, (H. No: 2603).

³³ Müslim, Zikr, 54-55; (H. No: 6878, 6879, 6880).

³⁴ Ebû Dâvûd, Cihâd, 78, (H. No: 2606).

³⁵ Muvatta, Akdiye,26, (H. No: 31); İbn Mâce, Ahkâm, 17,(H. No: 2340, 2341); Ahmed, Müsned, V, 327, (H. No: 23159).

³⁶ el-Ahzâb, 33/6.

³⁷ et-Tevbe, 9/128.

daha fazla kazanç elde edecektir. Nitekim yukarıda zikretmiş olduğumuz hadisi rivayet eden Sahr b. Vedaa el-Ğamidî, ticaretle uğraşan, kervanlarını sabah erkenden yola çıkaran ve bu sebepten dolayı malı artan ve zengin olan bir sahâbedir.³⁸

Yolculuğa çıkmak için gün tayin işini de yine Hz. Peygamber'in uygulamalarından öğreniyoruz. Hz. Peygamber genellikle Perşembe günü yola çıkmayı tercih ederdi. Nitekim Tebuk Gazvesine Perşembe günü çıkmıştır.³⁹ Hz. Peygamberin, yolculuk için bu günü seçmesinin şüphesiz pek çok hikmeti vardır. Zira bu gün, amellerin Allah Teâlâ'ya arz edildiği⁴⁰ ve cennet kapılarının açıldığı bir gündür.⁴¹ Hz. Peygamber, yolculuğu da Allah rızası için yaptığından, bunun bir sâlih amel olarak Rabbine arz edilmesini istemiştir. Dolayısıyla mü'minlerin de bu hassasiyete dikkat etmelerinde büyük faydalar vardır. Hicret yolculuğuna pazartesi yola çıktığı gibi nadir de olsa başka günlerde de yolculuğa çıktığı olmuştur.⁴²

Elbette ki bir Müslüman için Hz. Peygamber'in uygulamaları esas olmakla birlikte mecbur kaldığı durumlarda bir başka gün de yolculuğa çıkabilir. Ama mecbur bir sebep yoksa kişi durumunu ayarlayıp planını Perşembe gününe göre yapabilir.

6. Gece Yolculuğu

Günün her vaktinin kendine göre avantajları da vardır, dezavantajları da vardır. Bu yine kişinin o an ki durumu ile ilgilidir. Ancak Hz. Peygamber: "Gece yolculuğunu tercih ediniz. Çünkü geceleyin yeryüzü dürülür,"⁴³ buyurmuştur. Her ne kadar bu sözün sahibi ve rivayet edenleri genellikle sıcak iklimde yolculuk ettiklerinden dolayı gece yolculuğunu tercih etmişlerse de günümüzde de ülkemizde yolculukların çoğu gece yapılmaktadır. Nitekim bu tarz yolculuklarda Hz. Peygamber yolculukları esnasında gerektiği zaman molasını vermiş, hem kendisi hem de ashâbı dinlenmiştir.⁴⁴ Serin havada yolculuk, yolcu için bir rahattır. Mesafe almasını ve menzile varmasını kolaylaştırır.

³⁸ Ebû Dâvûd, Cihâd, 78, (H. No: 2606); Tirmizî, Büyû', 6, (H. No: 1212).

³⁹ Buhârî, Cihâd, 103, (H. No: 2950).

⁴⁰ Tirmizî, Savm, 44, (H. No: 745).

⁴¹ Müslim. Birr, 35, (H. No: 6544).

⁴² Buhârî, Cihâd, 103, (H. No: 2950); Ebû Dâvûd, Cihâd, 77, (H. No: 2605).

⁴³ Ebû Dâvûd, Cihâd, 57, (H. No: 2571).

⁴⁴ Müslim, Mesâcid, 313, (H. No: 1565). Geceleyin insanı meşgul eden şeyler çok olmadığı için daha fazla yol alınmakta, varılacak yere daha çabuk varılmaktadır. Gece yolculukları belli bir oranda tehlike arz etmekle birlikte zaman kazanmak, toplu taşıma ile yolculuk yapanların geceyi istirahatle geçirip ertesi günü biraz dinlenmiş bir şekilde işlerini daha rahat gördükleri bilinmektedir. Ancak kendi

7. Yolculuktan Dönüş Vakti

Her hareketi belli bir ölçüde olan Hz. Peygamber, eve dönüş vaktini de belli zamanlara hasretmiştir. O, örnek bir kişiliğe sahiptir; bu nedenle hayatında rastgele hareketlere yer yoktur. Yolculuktan döndüğünde vakit gece ve uygun değilse şehir dışında mola verir, gece gelmez, kuşluk vakti veya akşamüzeri gelirdi.⁴⁵

O günün şartlarında bu vakitler en uygun vakitlerdi. Günümüz şartlarında da buna uyulmakla birlikte gelişen haberleşme vasıtaları ile gelmeden haber vermek, dışarıdan bir ihtiyaç varsa onu da görerek eve gitmek en uygun davranış olsa gerektir. Bazen insan sürpriz yapmak ister. Ama evin durumunun müsait olmaması, uygunsuz bir durumla karşılaşmaması için haber vermek sünnete uyan bir davranış olsa gerektir. İnsanın kendi evi de olsa buna riayet etmelidir. Çünkü evdekiler, şeklen ve ruhen kendilerini hazırlama imkân ve fırsatı bulacaklar, eksiklerini tamamlayacaklar ve eve çeki düzen vereceklerdir. Haber verilmişse zaten sürpriz olmayacak ve bir problem de doğmayacaktır. Eğer haber vermek mümkün değilse kişi, programını gündüz vakti eve ulaşacak şekilde düzenlemelidir.

8. Ferdî Yolculuk mu Yoksa Toplu Yolculuk mu?

Amr b. Şuayb'ın rivayetine göre yolculukta en az üç kişi olması tavsiye edilmiştir. " Bir yolcu, şeytandır. İki yolcu iki şeytandır. Üç kişi ise bir kafile olur."⁴⁶

Bu hadise bakıldığı zaman tek kişide yol güvenliği sıkıntılıdır. İki kişi birbirine kötü duygu ve düşünce besleyebilir, tehlikeye karşı koymada zafiyet gösterebilirler. Üç kişi olurlarsa güvenlik içinde olurlar ve işleri de kolaylaşmış olur. Bu yasağın illeti dini olmayıp, kişiye dokunacak zararın önlenmesine yöneliktir.⁴⁷

Bu kişiye göre değişmekle birlikte toplu olarak grupla yolculuk yapılması tavsiye edilmiştir.⁴⁸ Grup halindeki yolculuklarda kişiler birbirini kollamakla

arabasıyla yolculuk yapacaklar için gece yolculuğu bir takım tehlikelerden uzak değildir. Hele hele uyku problemi olan kişiler için bu tehlikeye davetiye çıkarmaktır. Müslüman tedbirli olmak zorundadır. Bu kişiler uygun olan vakti seçmeli, gerekiyorsa gece yolculuklarında mola vermek suretiyle tedbirli davranmalıdır.

⁴⁵ Buhârî, Umre, 15, (H. No: 1800); Müslim, İmâre, 180, (H. No: 4962).

⁴⁶ Muvatta, İsti'zân, 14, (H. No: 35); Ebû Dâvûd, Cihâd, 79, (H. No: 2607); Ahmed, Müsned, II, 186, (H. No: 6748); 214, (H. No: 7007).

⁴⁷ İzzeddin Belik, *Ayet ve Hadislerle İslâmî Hayat*, çev: Salim Ögüt ve dğr, redaksiyon: Mehmet Erdoğan, İstanbul: İklim yayınları, 1992, III, 373

⁴⁸ Ebû Dâvûd, Cihâd, 81, (H. No: 2611); Tirmizî, Siyer, 7, (H. No: 1555); İbn Mâce, Cihâd, 25, (H. No: 2827).

mükelleftirler. Çünkü herkes aynı güce kuvvete sahip olmadıklarından hızlı giden de olur, geride kalan da olur. Zayıf kişilerin varlığını bile Hz. Peygamber onlara yardım etmek gayesiyle arkadan yürür, zayıf olup yardıma muhtaç olanlara yardım eder, sıkıntısı olanları bineğinin ardına bindirir, üstelik bir de onlara dua ederdi.⁴⁹

O hâlde bu gibi durumlarda Müslüman, muhakkak yanındaki insanlara yardımcı olmalıdır. Bu da yolculukta İslâm'ın emrettiği edeplerden biridir. Ebu Said el-Hudrî anlatıyor: "Allah Rasûlü ile bir yolculukta beraberken devesi üzerinde bir adam çıkageldi. (Yardım talebiyle) sağına soluna bakınmaya başladı. Bunun üzerine Rasûlüllah: '**Yanında fazla binek hayvanı olan olmayana versin, fazla azığı olan da olmayana versin!**' diye hemen hemen her çeşit malı saydı. Öyle ki biz, hiçbir malın fazlasında, hiçbirimizin hakkı olmadığı düşüncesine kapıldık."⁵⁰

Hz. Peygamberin seferlerinde bir de artçı uygulaması vardır. Kafilenin mola verdiği sırada bir ihtiyaçtan dolayı kafileden ayrılan kimseler, geri döndüklerinde kafile hareket edip gitmişse onları bu görevliler kafileye bir sonraki mola yerinde ulaştırırlardı. Nitekim Benî Mustalik gazvesi sonrası meydana gelen olaylar bir hayli ses getirmiştir.⁵¹

Haddi zatında grup yolculuğu esnasında bir başkanın seçilmesi de tavsiye edilen bir durumdur.⁵² Başkan seçilen kişi görev dağılımı yapar, her şeyin bir düzen dâhilinde işlemlerini ön görür. Hiç kimse kendi başına hareket edemez. Böyle başıboş hareket etmek, dağınık durmak Hz. Peygamber tarafından yasaklanmıştır.⁵³ Bu davranış herkesin birbirinden haberdar olması ve hiç kimsenin mağdur olmaması demektir.

Yine yolculuk esnasında çevreden yararlanmak tavsiye edilmiştir.

" Otu bol yerlerde yolculuk yaptığınız zaman, otlardan istifade etmeleri için develeri salıverin. Çorak ve otsuz yerlerde yolculuk ederseniz, güçten

⁴⁹ Ebû Dâvûd, Cihâd, 94, (H. No: 2639).

⁵⁰ Müslim, Lukata, 18, (H. No: 4017).

⁵¹ Bunlardan biri, belki de en önemlisi İfk Hadisesidir. Geniş bilgi için bak: Buhârî, Meğâzî, 35, (H. No: 4141); İbn Hişâm, III-IV, 289-307; Kasım Şulul, *Son Peygamber Hz. Muhammed'in Hayatı*, 3. Baskı, İstanbul: Siyer Yayınları, 2018, s. 606-614; Şefaettin Severcan, Hz. Muhammed Davetten Devlete, Ankara 2019, II, 177-178.

⁵² Ebû Dâvûd, Cihâd, 80, (H. No: 2608, 2609).

⁵³ Ebû Dâvûd, Cihâd, 88, (H. No: 2628).

düşmeden gidilecek yere varmaları için develeri hızlıca sürün. Gece mola verip yatacağınız zaman yoldan ayrılıp bir kenara çekilin. Çünkü yol, hayvanların geçeceği ve böceklerin geceleyeceği yerdir.”⁵⁴

Bu hadis bize yolculuk esnasında geçtiğimiz çevreden yararlanılması yönünde bir takım tavsiyelerde bulunmaktadır. Yeşil sulak yerlerde mola verilmesi, orada vakit geçirilip suyundan ve oranın imkânlarından yararlanılmasıdır.

Tek başına yolculuk mahsurlu mudur? diye bir soru akla gelebilir. Nitekim çoğu zaman insan kendi başına yolculuğa çıkmaktadır. Bu sorunun cevabını da Hz. Peygamber şöyle veriyor:

“ Eğer insanlar, yalnız başına yolculuk yapmakta ne sakıncalar olduğunu benim kadar bilselerdi, hiçbir binek sahibi gece yolculuğuna yalnız çıkmazdı.”⁵⁵

Çöl şartlarını düşündüğümüz zaman bu yolculuk gece olsun, gündüz olsun bir takım tehlikelerden uzak değildir. Çünkü her an bir eşkiyanın gelmesi muhtemel bir olaydır. Günümüzde ise gündüz pek de tehlikeli olmamakla birlikte geceleri bu tehlikeler daima vardır. İnsanların yaptıkları şeyler sebebiyle karada ve denizde bozulmalar başladı⁵⁶ mealindeki ayet gereğince yardım yapmaktan korkar bir hale gelinmiştir. Çünkü iyi niyetle yapılan bir hareket bazen farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu sebeple mecbur kalınmadıkça yalnız olarak yola çıkılmaması en uygun davranış olsa gerektir.

9. Yolculuktan Döndükten Sonra Dua etmek ve Namaz kılmak

Kişi her ne sebepten yolculuk yaparsa yapsın işi bitince hemen geri dönmeyi hedeflemelidir. Çünkü Hz. Peygamber: “ Yolculuk bir çeşit azaptır. Doğru dürüst yiyip içmekten ve uyumaktan sizi alıkoyar. Herhangi biriniz işini bitirince, evine dönmekte acele etsin,”⁵⁷ buyurmuştur.

⁵⁴ Müslim, İmâre, 178, (H. No: 4959); Ebû Dâvûd, Cihâd, 57, (H. No: 2571); İbn Mâce, Edeb, 75. Arabaların motorlarının biraz dinlendirilmesi, suyu, yağı eksikse kontrol edilmesi yolculuğun daha rahat sürmesini temin etmesi bakımından önemlidir. Ayrıca arabayı kullanan kişinin arabadan inip biraz hareket etmesi, kendini dinlendirmesi yolculuğunun selameti açısından uygun bir davranış olacaktır.

⁵⁵ Buhârî, Cihâd, 135, (H. No: 2998).

⁵⁶ er-Rûm, 30/41. Arabası bozulan, lastiği patlayan, yakıtı biten bir kimse hele bir de dağ başında ıssız bir yerde ise tehlike ile her an karşı karşıya kalır. Yardım sever bir millet olunması hasebiyle otostop yapan insanların arabaya alınması için ayrı bir yönüdür.

⁵⁷ Buhârî, Umre, 19, (H. No: 1804), Cihâd, 136, (H. No: 3001); Müslim, İmâre, 179, (H. No:4961); İbn Mâce, Menâsik, 1, (H. No: 2882).

Hız. Peygamber herhangi bir yolculuktan döndükten sonra da evine uğramadan ilk iş olarak mescide uğrar, orada iki rek'at namaz kılar, evine öyle giderdi.⁵⁸

Tabii olarak bu hareket evin mescide yakın olması hasebiyle bu şekilde olmaktadır. Yoksa evde de kılınabilir.

Bu şekilde bir davranış, pek çok hikmet ve faydayı ihtivâ etmektedir. Öncelikle bu, yolculuğumuzu sağ salim tamamlayıp dönmemizi nasip ettiği için Yüce Rabbimiz'e bir hamd ve şükran ifadesidir. İkinci olarak, abdest ve namaz insanı her türlü maddî manevî pisliklerden temizler ve hem bedenen hem de ruhen dinçlik verir. Yolculuk ise kısa mesâfeli bile olsa insanı yorar ve halsiz bırakır. Yoldan döndüğümüzde abdest alıp mescidde kılacağımız iki rekât namaz, bu yorgunluğu atmaya ve ailemizin yanına daha dinç, neşeli ve huzurlu varmamıza vesile olur. Ayrıca eve varmadan biraz bekleme fırsatı bularak, biz yokken meydana gelen ölüm, hastalık vesaire gibi herhangi bir fevkalade durumla alakalı bilgi alma imkânı bulmak ve aniden haberdar olunduğu zaman insanı derinden sarsacak olan bu tür şeylere karşı ruhen hazırlanmak mümkün olacaktır.⁵⁹

10. Yolculukla İlgili Fıkî meseleler ve Yolculuktaki Muafiyetler

Yukarıda yolculuğun meşakkatli bir durum olduğunu ifade etmiştik. Gâyesi insanın mutlu ve huzurlu etmek olan İslâm dini onun için bir takım kolaylıklar getirmiş, yolculuğunu sağ salim bir şekilde bitirmesini temin etmenin yollarını göstermiştir.

Önce yolculukla ilgili şartlara bakalım:

Yolculuk niyetiyle üç günlük normal yürüyüş ile doksan kilometrelik bir uzaklıktaki bir yere herhangi bir niyetle gitmektir. İçinde bulunduğu yerleşim yerinin en son evinden itibaren başlar, döndüğünde de aynı yere geldiğinde yolculuk biter. Bu şartları taşıyan kişi yolcu sayılır ve dinin kendine sağladığı kolaylıklardan yararlanabilir.

Dört rek'atli farz namazları iki rek'at olarak kılabilir. Hanefiler bu kısaltmayı azimet sayar ve vacip olarak görürler. Diğer üç mezhebe göre bu bir ruhsattır. Mâlikîler'e göre sünnet-i müekkededir. Şâfiî ve Hanbelîler'e göre ise kısaltıp kısaltmamakta muhayyerdir; dilerse tam kılar, dilerse kısaltır. Namazlarını cem edebilir. Hanefiler sadece Arafat ve Müzdelife'de cem ederlerken, diğer mezheplere göre bu iki yerin dışında, hastalık, yağmur, ihtiyaç, yolculuk gibi bir mazerete binaen namazların cem edilmesi câizdir. Cuma,

⁵⁸ Buhârî, Meğâzî, 79; Müslim Tevbe, 53; Ebû Dâvûd, Cihâd, 166, (H. No: 2781,2782).

⁵⁹ Ömer Çelik, Mustafa Öztürk, Murat Kaya, *Üsve-i Hasene*, (Altınoluk Dergisi promosyonu) İstanbul, Erkam yayınları, 1424/2003, s. 438-439.

Bayram namazları ile Kurban kesme mükellefiyeti düşer. Namazları kılp kılmamak da, kurbanı kesip kesmemekte serbesttir. Ama yaparsa sevabını da alır. Ayaklarına mest giymişse bunun süresi üç gün üç gece yani yetmiş iki saattir. Ramazan orucunu tutmayıp daha sonra kaza edebilir. Ama tutması daha hayırlıdır.⁶⁰

Sonuç

Mükerrerem bir varlık olarak yaratılan insanoğlunun başı boş bırakılmadığı; gönderildiği, bir müddet yaşayacağı, düzen kuracağı, vakti gelince öleceği ve yine dirileceği dünya hayatının en güzel şekilde olması için kendisine yol gösterici olarak kitaplarla destekli peygamber gönderildiği açık bir şekilde görülmektedir. Bu konuda ahir zaman ümmeti olan Muhammed ümmetinin diğer ümmetlere karşı biraz daha şanslı olduğunu söylemek abartı olmasa gerektir. Çünkü Kitab-ı Kerim'in ifadesiyle en güzel örnekleri üzerinde barındıran âlemler için rahmet olmuş bir peygambere sahiptirler. Hayatın her alanında uygulayarak yapmış olduğu tavsiyeler yollarını aydınlatmakta, hayatlarına yön vermektedir. Bu da Müslüman için dinin gayesi olan dünya ve ahiret saadetini kavuşmanın, çekilen bir takım sıkıntılardan uzaklaşmanın en güzel göstergesidir.

Sonuç olarak yolculuğun birçok faydası vardır. Bilgi için dışarı çıkanların bilgisini artırır ve yeni ufuklar açar. Ticaret yapanların mallarını artırır. Geziye gidenlerin gönülünü ferahlatır ve dertlerinden kurtulmalarına yardımcı olur. Ahlak ve görgü düzeyini yükseltir. Ahlaklı insanlarla arkadaşlık kurma ve yeni arkadaşlar edinme fırsatı kazanır. Yola çıkanların yardımcısı Allah'tır; niyeti iyi olduğu sürece. Dua ile başlayan, zikirle devam eden, bu arada belli bir amaca matuf yapılan faaliyetler, dünya nimetlerinden faydalanmalar, gerekli olunca birbirine yardım etmeler ve dua ve namazla sona eren bir yolculuk elbette bir Müslüman için Hakkın rızasına uygun bir davranış olsa gerektir.

“ Biz yolculuktan dönen, tövbe eden, kulluk yapan ve Rabbimize hamd eden kişileriz.”

⁶⁰ Bu konuda daha fazla bilgi almak için bk. Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük İslâm İlmihali*, sad: Ali Fikri Yavuz, İstanbul: Bilmen Basım ve Yayınevi, ts., s. 176-182; Ali Fikri Yavuz, *İslâm İlmihali*, İstanbul, Çile Yayınları, 1988, s. 197-205; Hamdi Döndüren, *Delilleriyle İslâm İlmihali*, İstanbul: Erkam yayınları, 1425/2004, s.459-469; Fahrettin Atar, “Seferilik” *İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, editör: İ. Kâfi Dönmez, İstanbul: İFAV yayınları, 2006; IV, 1753-1763; aynı müellif, “Sefer” *DİA*, İstanbul: İSAM yayınları, 2009, 36/294-298; Yunus Apaydın, *İlmihal-I*, İstanbul: İSAM yayınları, ts., s. 323-333; *Hadislerle İslâm*, Heyet, İstanbul: DİB yayınları, 2017, 4. Baskı, II, 541-552.

Kaynakça

- Kur'ân-ı Kerim*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Ahmed b. Hanbel (241/855), *Müsned*, c. I-VI, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Akpınar, Ali, "Seyahatin Önemi, Amacı ve Hikmeti" *Din ve Hayat*, İstanbul: TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi, sayı: 7, yıl: 2009.
- Algül, Hüseyin, *İslam Tarihi*, c. I-IV, İstanbul: Bahar Yayınları, 1987.
- Apaydın, Yunus, *İlmihal-I*, İstanbul: İSAM yayınları, ts.
- Atar, Fahrettin, "Seferlilik" *İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, editör: İ. Kâfi Dönmez, c. IV, İstanbul: İFAV yayınları, 2006.
- Atar, Fahrettin, "Sefer" *DİA*, c. XXXVI, İstanbul: İSAM yayınları, 2009.
- Belik, İzzeddin, *Ayet ve Hadislerle İslâmî Hayat*, çev: Salim Ögüt ve dğr, redaksiyon: Mehmet Erdoğan, c. I-IV, İstanbul: İklim yayınları, 1992.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail (256/870), *el-Câmiu's-Sahîh*, c. I-VIII, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Büyük İslâm İlmihali*, sad: Ali Fikri Yavuz, İstanbul: Bilmen Basım ve Yayınevi, ts.
- Çelik, Ömer, Öztürk, Mustafa, Kaya, Murat, *Üsve-i Hasene*, (Altınoluk Dergisi promosyonu) İstanbul: Erkam yayınları, 1424/2003.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman (255/871), *Es-Sünen*, I-II, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Doğan, Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: İz Yayınları, 1996.
- Döndüren, Hamdi, *Delilleriyle İslâm İlmihali*, İstanbul: Erkam yayınları, 1425/2004.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'âs es-Sicistânî (275/891), *es-Sünen*, C. I-II, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Gündoğdu, Mustafa, *O'nun Gibi Yaşamak*, İstanbul: Işık Yayınları, 2011.
- Hadislerle İslâm*, Heyet, 4. Baskı, c. II, İstanbul: DİB yayınları, 2017.
- Hâkim, en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek Ala's-Sahîhayn*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, tarihsiz.
- Heysemî, Nureddîn Ali b. Ebî Bekr, *Mecme'uz-Zevâid ve Menbe'u'l-Fevâid*, Thk. Abdullah Muhammed Derviş, Cidde: Dâru'l-Minhâc, 1. Baskı, 1436/2015.
- İbn Hişâm, Abdülmelik b. Hişâm, *Es-Sîretü'n-Nebeviyye*, , tah: Mustafa es-Sekâ vdğ. c. I-IV, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife ts.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd (273/887), *es-Sünen*, c.I-II, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, c. I-IX, Beyrût: Dâru Sâder, ts.,
- Mâlik b. Enes (179/795), *el-Muvattâ'* c. I-II, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kureyşî, en-Nisâbü'rî (261/874), *el-Câmiu's-Sahîh*, c. I-III, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Nesâî, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb (303/915), *es-Sünen*, c. I-VIII, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Severcan, Şefaettin, *Hz. Muhammed Davetten Devlete Medine*, c. II, Ankara: Fecr Yayınları, 2019.
- Şulul, Kasım, *Son Peygamber Hz. Muhammed'in Hayatı*, 3. Baskı, İstanbul: Siyer Yayınları, 2018
- Taberî, İbn Cerîr, Muhammed, *Târîhu'r-Rusûl ve Mülûk*, Tah: Ebu'l-Fazl İbrahim, c. II, Kahire, 1967.

Tirmizî, Ebû İsbâ Muhammed b. İsbâ (297/909), *es-Sünen*, c. I-VI, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
Yavuz, Ali Fikri, *İslâm İlmihali*, İstanbul: Çile Yayınları, 1988.

Journey In The Life Of The Prophet Muhammad (Peace be upon Him) And Principles To Be Followed

(Extended Abstract)

As a social being, human beings have a number of needs. It is endowed with many passions. He has carried out a number of activities to satisfy these passions. Journey is one of them. It began with the journey of life, which meant the descent of the first human to the world, identified with the human, and eventually became an important part of human life. The world is an inn, and man is a traveler. Journeys are made for many purposes. Whatever is done, the goal is encouraged to be God's approval. This is the ultimate goal for a Muslim. His greatest journey is to return to his Lord from the world he was sent to. As a matter of fact, the verse below reveals this fact. "We came from Allah, we will return to Him again." However, this world, where it will remain for a certain period of time, has to evaluate its life according to the purpose of coming.

Although man is an intelligent being, he is not in a position to do everything himself. He has always felt the need to take someone as an example in his work. Because they have experience in this matter and have come up with a set of rules that enlighten people's paths. People who started the life of this world were not left alone and prophets were sent as guides to organize their lives. Carrying the best examples of these guides, Hz. Is a prophet. A Muslim has to follow him in every aspect of his life. Because his life is the Quran. Because of this life, Hz. The Prophet went on a journey for reasons such as migration, Islamic invitation and jihad. He set an example for his ummah with some of the actions he made during these journeys.

The Prophet made it a principle to travel on Thursdays. Because deeds are presented to Allah on Thursday. He took the travel early in the morning. The journey is fruitful early in the day. The saying that the early riser takes the road is famous. Considering the climate, he would recommend night travel in hot weather. Because it is possible to go further in the cool of the night. It is also a comfort for the passenger.

Prayer is the weapon of the believer. After taking the precautions of the Prophet, they started the road with a prayer so that it would be easy, and they prayed for those who asked permission to set off. During the journey, he did not deal with empty work, he was engaged in prayers and dhikr. Throughout the journey, he would check his friends, pay attention to every move, correct a wrong move, help those who need help.

Man needs people. For this reason, he did not find it appropriate to travel alone in such a difficult situation as traveling and he strongly recommended traveling as a group. He went to Taif with Zayd to explain Islam and seek support against the Meccans. He went on the journey of migration with his best friend Abu Bakr. A good friend is a great blessing during the journey. It was said, "friend before the road."

Regardless of the journey, the journey brings some inconvenience. However, Our Prophet orders to take advantage of the conditions of the region when necessary, to rest when he is tired, and to return without wasting time when the work is finished.

The time of return was determined by the practice of our Prophet. He did not find it appropriate to come suddenly and return at night. If it coincided with such a time, he waited outside the city, stopped by the mosque first and returned home at the appropriate time after praying there for two rak'ahs. He arranged himself spiritually and thanked his Lord.

Islam has always encouraged purposeful journeys and has taken them on a meaningful journey. The practices of our Prophet clearly show this to us.

Travel has many benefits. It increases the knowledge of those who go out for knowledge and opens new horizons. It increases the goods of those who trade. It refreshes the hearts of those who go for a trip and helps them get rid of their troubles. It increases the level of decency and manners. It gains the opportunity to make friends with moral people and to make new friends. The helper of those who set out is God; as long as his intention is good.